

ਪਿਆਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਓ!!

11ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਇਸ ਈ-ਬੁੱਕ ਵਿਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਿਲੇਬਸ (2023-24) ਅਨੁਸਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਟਡੀ ਮਟੀਰੀਅਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਟੈਸਟ/ਪੇਪਰਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਇਹਨਾਂ ਨੋਟਸਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਨਿੱਚੇ ਨਿੱਲੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਿੰਗ (HTML ਅਤੇ C ਭਾਸ਼ਾ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਡੀਓ ਲੈਕਚਰਾਂ ਦੇ ਲਿੰਕ ਵੀ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਿੰਗ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋਣਗੇ।

11ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਕੁੱਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਡੀਓ ਲੈਕਚਰਜ਼ ਦੇ ਲਿੰਕ

ਮੇਥਾਈਲ ਉਪਰ HTML ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਿੰਗ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ?

<https://youtu.be/PYFuKCwdIOY>

HTML ਭਾਗ-1

<https://youtu.be/DcYz0QX9CVs>

HTML ਭਾਗ-2

<https://youtu.be/qLlzLKrbhIA>

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਿੰਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਿੰਗ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ

https://youtu.be/CKwC8oeOw_o

ਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਜਾਣ ਪਛਾਣ: ਭਾਗ-1

<https://youtu.be/G9ZaHvTd5sU>

ਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਜਾਣ ਪਛਾਣ: ਭਾਗ-2

<https://youtu.be/8NXsnDCr1ho>

ਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਜਾਣ ਪਛਾਣ: ਭਾਗ-3

<https://youtu.be/aU06gTkp82k>

ਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਓਪਰੇਟਰਜ਼ ਅਤੇ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ਼ਨਜ਼

https://youtu.be/PGv1_8Q5fh8

ਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੰਟਰੋਲ ਸਟੇਟਮੈਂਟਸ - ਬ੍ਰਾਂਚਿੰਗ

<https://youtu.be/xi-38dRt3mY>

ਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੰਟਰੋਲ ਸਟੇਟਮੈਂਟਸ - ਲੂਪਿੰਗ ਅਤੇ ਜੰਪਿੰਗ

<https://youtu.be/NlKDGAr-AjE>

ਸੀ ਭਾਸ਼ਾ - ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਿੰਗ ਵਿਡੀਓ ਲੈਕਚਰਜ਼

ਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਿੰਗ ਭਾਗ-1

<https://youtu.be/8hg3BJAyBqE>

ਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਿੰਗ ਭਾਗ-2

https://youtu.be/v_lw8wmfIP4

ਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਿੰਗ ਭਾਗ-3

<https://youtu.be/RBq--darc0I>

ਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਬੰਧੀ ਡਿਟੇਲ ਵਿਚ ਵਿਡੀਓ ਲੈਕਚਰਜ਼ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਪਲੇਅਲਿਸਟ ਦਾ ਲਿੰਕ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੀ
<https://youtube.com/playlist?list=PLja3EaJFAjmYjeAcDs0ZQdVmx7liCtg5P>

PLEASE DO NOT FORGET TO LIKE, SHARE AND SUBSCRIBE OUR YOUTUBE CHANNEL

 <http://youtube.com/c/computersciencepunjab>

ਤਿਆਰ ਕਰਤਾ:

ਵਿਕਾਸ ਕਾਂਸਲ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਕੰਪਿਊਟਰ ਫੈਕਲਟੀ, ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰੀ (ਕੰ) ਸੀ. ਸੈ. ਸਕੂਲ, ਸੁਨਾਮ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ, (ਸੰਗਰੂਰ)

6ਵੀਂ ਤੋਂ 12ਵੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਮਾਤ ਲਈ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਸਟਡੀ ਮਟੀਰੀਅਲ/ਈ-ਬੁੱਕਸ/ਈ-ਕੰਟੈਂਟਸ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿਤੇ ਲਿੰਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ ਜੀ:

<http://cspunjab.nirmancampus.co.in/study.php>

ਤਿਆਰ ਕਰਤਾ: ਵਿਕਾਸ ਕਾਂਸਲ (ਕੰਪਿਊਟਰ ਫੈਕਲਟੀ, ਐਸ.ਯੂ.ਐਸ. ਸ.ਸ.ਸ.ਸ.(ਕੰ), ਸੁਨਾਮ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ)

(Please Visit <http://cspunjab.nirmancampus.co.in> for more computer science contents)

ਪਾਠ-2
ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ

ਬਹੁਪਸੰਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

1. ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਲਭ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ੳ) ਅਖਬਾਰ   ਅ) ਇੰਟਰਨੈਟ   ਏ) ਦੋਨੋ (ੳ) ਅਤੇ (ਅ)   ਸ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ

2. ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇੰਟਰਨੈਟ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ੳ) ਡਾਟਾ   ਅ) ਸੂਚਨਾ   ਏ) ਵਰਲਡ ਵਾਈਡ ਵੈੱਬ   ਸ) ਵੈੱਬ

3. ਇਹ ਖੋਜਾਂ ਉਪਯੋਗੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦ ਸਾਨੂੰ ਹਵਾਲੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਟੈਕਸਟ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ।

ੳ) ਵਾਈਲਡਕਾਰਡ   ਅ) ਆਪਰੇਟਰਜ਼   ਏ) ਇਮੇਜ਼   ਸ) ਨਿਊਜ਼

4. ਇਹ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਐਪ ਹੈ।

ੳ) ਫੇਸਬੁੱਕ   ਅ) ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ   ਏ) ਦੋਨੋ (ੳ) ਅਤੇ (ਅ)   ਸ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ

5. ਇਹ ਗੂਗਲ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਉਤਪਾਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।

ੳ) bing.com   ਅ) google.com   ਏ) wikipedia.com   ਸ) yahoo.com

ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ:

1. _____ ਸਾਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੇ ਵੈੱਬਸਾਈਟਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

2. _____ ਇੰਟਰਨੈਟ ਰਾਹੀਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ।

3. _____ ਇੱਕ ਵੈੱਬ-ਅਧਾਰਤ ਉਪਕਰਣ ਹੈ ਜੋ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਰਲਡ ਵਾਈਡ ਵੈੱਬ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੱਭਣ ਦੇ ਯੋਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।

4. ਇੱਕ ਖੋਜ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ _____ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ, ਖੋਜ ਇੰਜਨ ਨੂੰ ਉਸ ਖ਼ਾਸ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਨੂੰ ਖੋਜਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

5. ਇੱਕ _____ ਦੇ ਗਾਹਕ (Subscription) ਬਣੇ ਬਿਨਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦਾ ਕੋਈ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉੱਤਰ: 1. ਵੈੱਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ   2. ਆਨ ਲਾਈਨ ਸ਼ਾਪਿੰਗ   3. ਸਰਚ ਇੰਜਨ

4. ਕੁਟੋਸ਼ਨ ਮਾਰਕ   5. ਇੰਟਰਨੈਟ ਸਰਵਿਸ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡਰ

ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਪ੍ਰ:1 ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਟ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ _____ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਉ: ਇੰਟਰਨੈਟ ਸਰਵਿਸ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡਰ (Internet Service Provider-ISP)

ਪ੍ਰ:2 HTTPS ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ?

ਉ: ਹਾਇਪਰ ਟੈਕਸਟ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਓਵਰ ਸਿਕਿਓਰ ਸੋਕਟ ਲੇਅਰ (Hypertext Transfer Protocol over Secure socket layer)

ਪ੍ਰ:3 ਸਿਰਫ ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਣ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਟੂਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਉ: ਜਾਬ ਸਰਚ ਇੰਜਨ (Job Search Engines)

ਪ੍ਰ:4 ਇੱਕ ਵੈੱਬ ਪੇਜ ਦੇ ਐਡਰੈੱਸ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

ਉ: ਬੁੱਕਮਾਰਕ ਜਾਂ ਫੇਵਰੇਟਸ (Bookmark or Favorites)

ਪ੍ਰ:5 ਕਿਸੇ ਇੱਕ open content online encyclopedia ਦਾ ਨਾਮ ਦਸੋ।

ਉ: wikipedia.com

ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਪ੍ਰ:1 ਵੈੱਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

ਉ: ਇੱਕ ਵੈੱਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਇੱਕ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੇ ਵੈੱਬਸਾਈਟਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਵੈੱਬ ਪੇਜਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ, ਉਹਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਯੂਜ਼ਰ ਵੈੱਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਦੇ ਐਡਰੈੱਸ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦਾ URL (ਯੂਨੀਫਾਰਮ ਰੀਸੋਰਸ ਲੋਕੇਟਰ) ਲਿਖ ਕੇ ਉਸ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੰਟਰਨੈਟ ਐਕਸਪਲੋਰਰ, ਗੂਗਲ ਕਰੋਮ, ਫਾਇਰਫਾਕਸ, ਓਪੇਰਾ ਆਦਿ ਆਮ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵੈੱਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰ:2 ਆਨਲਾਈਨ ਸਰਚ ਵਿੱਚ ਕੋਟੋਸ਼ਨ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਕੀ ਵਰਤੋਂ ਹੈ?

ਉ: ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਨਲਾਈਨ ਸਰਚ ਵਿੱਚ ਸਰਚ ਕਿਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕੋਟੋਸ਼ਨ ਮਾਰਕਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਰਚ ਇੰਜਨ ਸਿਰਫ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਉਸ ਖ਼ਾਸ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਵਾਕਾਂਸ਼ (Phrase) ਨੂੰ ਹੀ ਵੈੱਬ ਉਪਰ ਲੱਭੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਰਚ ਰਿਜ਼ਲਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਵੇਗਾ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ: ਜੇ ਅਸੀਂ movie director ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਕੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਆਨਲਾਈਨ ਸਰਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਰਚ ਇੰਜਨ ਸਾਨੂੰ movie, director, movie director, ਜਾਂ film director ਆਦਿ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਤੀਜੇ ਦਿਖਾਵੇਗਾ। ਪਰੰਤੂ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕੋਟੋਸ਼ਨ ਮਾਰਕਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਕੇ ("movie director") ਸਰਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਰਚ ਇੰਜਨ ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਸ ਖ਼ਾਸ ਸ਼ਬਦ movie director ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਨਤੀਜੇ ਹੀ ਦਰਸਾਵੇਗਾ।

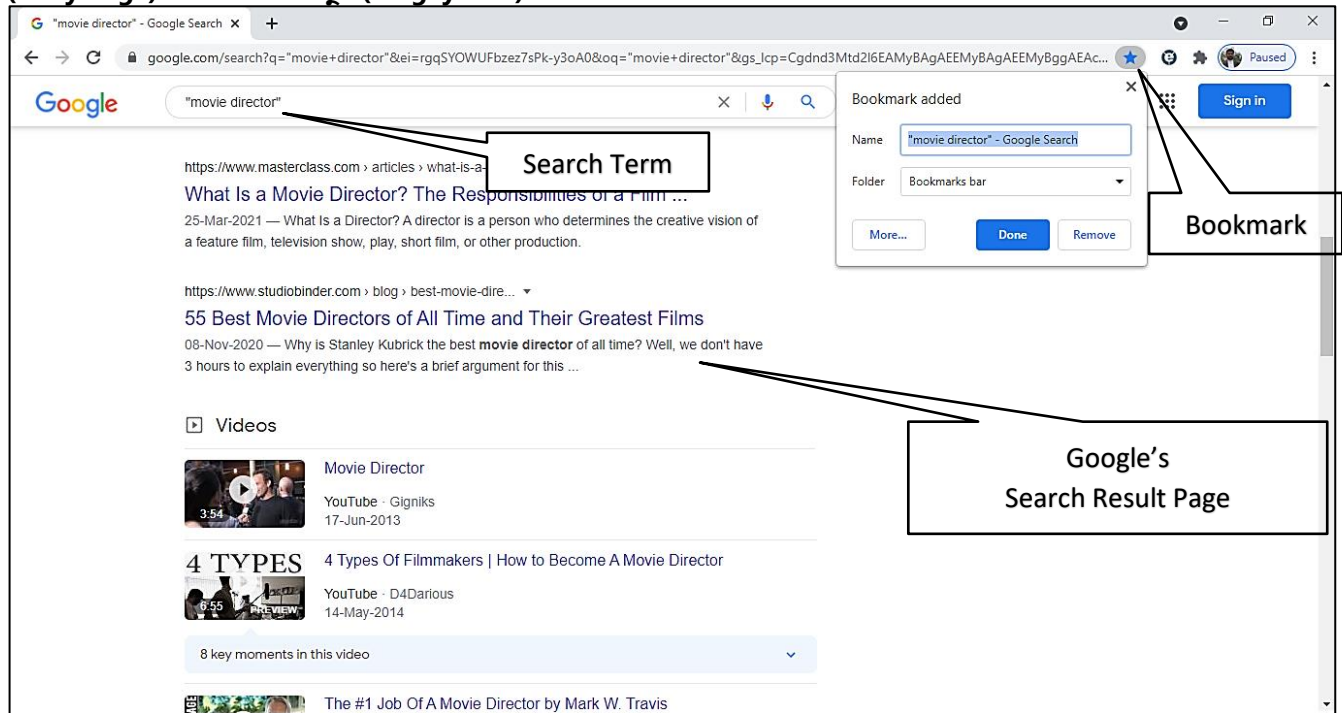
ਪ੍ਰ:3 ਕੋਈ ਪੰਜ ਇੰਟਰਨੈਟ ਸੁੱਰਖਿਆ ਖਤਰਿਆਂ (Threats) ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

ਉ: ਇੰਟਰਨੈਟ ਸੁੱਰਖਿਆ ਖਤਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ:

1. ਹੈਕਰਸ (HACKERS)
2. ਵਾਇਰਸ (VIRUSES)
3. ਸਪਾਈਵੇਅਰ (SPYWARE)
4. ਵਰਮਜ਼ (WORMS)
5. ਫਿਸ਼ਿੰਗ (PHISHING)
6. ਸਪੇਮਿੰਗ (SPAMMING)

ਪ੍ਰ:4 ਗੂਗਲ ਸਰਚ ਇੰਜਣ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਉ: ਗੂਗਲ ਸਰਚ ਇੰਜਣ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਰਵੋਤਮ ਸਰਚ ਇੰਜਣ ਹੈ। ਇਹ ਗੂਗਲ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਉਤਪਾਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਗੂਗਲ ਆਪਣੇ ਸਰਚ ਰਿਜ਼ਲਟਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਕਾਰਣ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਚ ਇੰਜਣ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਗੂਗਲ ਆਪਣੇ ਯੂਜ਼ਰਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਸਹੀ ਨਤੀਜੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੂਝਵਾਨ ਐਲਗੋਰਿਥਮ (sophisticated algorithm) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੂਗਲ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਲੈਰੀ ਪੇਜ (Larry Page) ਅਤੇ ਸੇਰਗੇਈ ਬ੍ਰਿਨ (Sergey Brin) ਹਨ।

ਪ੍ਰ:5 ਬੁੱਕਮਾਰਕ ਕੀ ਹੈ?

ਉ: ਬੁੱਕਮਾਰਕਸ (Bookmarks) ਨੂੰ ਫੇਵਰੇਟਸ (Favorites) ਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਕਮਾਰਕਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵੈੱਬ ਐਡਰੈਸ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਉਹ ਵੈੱਬ ਐਡਰੈਸ ਓਪਨ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਟਾਈਪ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫਿਰ ਤੋਂ ਖੋਲ ਸਕੀਏ। ਸਾਰੇ ਵੈੱਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰਜ਼ ਵੈੱਬ ਐਡਰੈਸ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੰਟਰਨੈਟ ਐਕਸਪਲੋਰਰ ਇੱਕਲਾ ਅਜਿਹਾ ਵੈੱਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਹੈ ਜੋ ਵੈੱਬ ਐਡਰੈਸ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰਨ ਲਈ Favorites ਸਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੇਜ਼ੀਲਾ ਫਾਇਰਫੋਕਸ, ਗੂਗਲ ਕਰੋਮ ਆਦਿ ਵਿਚ ਇਸ ਆਪਸ਼ਨ ਨੂੰ Bookmark ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਕਮਾਰਕ ਸੈਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵੈੱਬ-ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਦੀ ਐਡਰੈਸ ਬਾਰ ਵਿਚ ਸਟਾਰ (STAR) ਉਪਰ ਕਲਿਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰ:6 ਵਰਲਡ ਵਾਈਡ ਵੈੱਬ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

ਉ: ਵਰਲਡ ਵਾਈਡ ਵੈੱਬ (WWW) ਨੂੰ Web ਜਾਂ W3 ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਪਬਲਿਕ ਵੈੱਬ ਸਾਈਟਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਨੈਟ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਵੈੱਬ-ਸਾਈਟ/ਪੇਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਨਾਂ/ਐਡਰੈਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ URL (Uniform Resource Locator) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਰਲਡ ਵਾਈਡ ਵੈੱਬ ਉੱਪਰ ਸਟੋਰ ਸੁਚਨਾ ਨੂੰ ਵੈੱਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ (ਇੰਟਰਨੈਟ ਐਕਸਪਲੋਰਰ, ਮੇਜ਼ੀਲਾ ਫਾਇਰਫੋਕਸ ਆਦਿ) ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਰਲਡ ਵਾਈਡ ਵੈੱਬ ਡਾਟਾ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਲਈ HTTP ਪਰੋਟੋਕੋਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵੱਡੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਪ੍ਰ:1 ਕੋਈ ਚਾਰ ਆਨਲਾਈਨ ਸਰਚ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਉ: ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਰਚ ਇੰਜਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਨਲਾਈਨ ਸਰਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੁੱਝ ਸਰਚ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਰਚ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕੁੱਝ ਮੁੱਖ ਸਰਚ ਤਕਨੀਕਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

- **ਕੁਝ ਖਾਸ ਕੀਵਰਡਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ:** ਕੀਵਰਡ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਲੱਭਣ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ। ਕੀਵਰਡਸ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਖਾਸ (specific) ਰੱਖੋ।
- **ਕੋਟੇਸ਼ਨ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ:** ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਨਲਾਈਨ ਸਰਚ ਵਿਚ ਸਰਚ ਕਿਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕੋਟੇਸ਼ਨ ਮਾਰਕਸ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਰਚ ਇੰਜਨ ਸਿਰਫ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਉਸ ਖਾਸ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਵਾਕਾਂਸ਼ (Phrase) ਨੂੰ ਹੀ ਵੈਬ ਉਪਰ ਲੱਭੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਰਚ ਰਿਜ਼ਲਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਵੇਗਾ।
- **ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਾਈਟ ਦੀ ਸਰਚ:** ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਰਚ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਾਈਟ ਉਪਰ ਹੀ ਸੀਮੀਤ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ site: ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਸਰਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ: site: www.pseb.ac.in "result" ਸਾਨੂੰ www.pseb.ac.in ਤੋਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਪੰਨੇ ਦਿਖਾਏਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ "result" ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।
- **ਰਿਲੇਟਿਡ (Related) ਸਾਈਟ ਦੀ ਸਰਚ:** ਇੱਕ ਹੋਰ ਲਾਭਦਾਇਕ ਆਪਰੇਟਰ related ਹੈ: ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੈੱਬ ਪਤੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਟਾਈਪ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ related: abc.com । ਸਾਡੇ ਸਰਚ ਰਿਜ਼ਲਟ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਵੈੱਬਸਾਈਟਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੀਆਂ ਜੋ abc.com ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ ਜੁਲਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਪ੍ਰ:2 ਆਨਲਾਈਨ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀ ਹਨ?

ਉ: ਆਨਲਾਈਨ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ:

	ਆਨਲਾਈਨ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਦੇ ਫਾਇਦੇ	ਆਨਲਾਈਨ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ
1	ਸਹੂਲਤ (Convenience)	ਪੈਕੇਜਿੰਗ ਦਾ ਨੈਗਟਿਵ (Negative) ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਪ੍ਰਭਾਵ
2	ਬਿਹਤਰ ਕੀਮਤਾਂ	ਸਿਪਿੰਗ (Shipping) ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਅਤੇ ਦੇਰੀ
3	ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੈਰਾਇਟੀ	ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਜ਼ੋਖਮ
4	ਤੇਹਫੇ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਸਾਨੀ	ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਆਨਲਾਈਨ ਬਿਤਾਉਣਾ
5	ਵਧੇਰੇ ਨਿਯੰਤਰਣ	ਸਮਾਨ ਦੀ ਵਾਪਸੀ (ਰਿਟਰਨ) ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ
6	ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਆਸਾਨ	ਅਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ
7	ਕੋਈ ਭੀੜ (Crowd) ਨਹੀਂ	

ਪ੍ਰ:3 ਸੋਸ਼ਲ ਨੈੱਟਵਰਕਿੰਗ ਕੀ ਹੈ? ਕੋਈ ਦੇ ਸੋਸ਼ਲ ਨੈੱਟਵਰਕਿੰਗ ਸਾਈਟ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

ਉ: ਸੋਸ਼ਲ ਨੈੱਟਵਰਕਿੰਗ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਅਧਾਰਤ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਸਾਈਟਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੋਸਤਾਂ, ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਜਾਂ ਗਾਹਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਾ। Facebook, youtube, Twitter, LinkedIn ਅਤੇ Instagram ਆਦਿ ਕੁੱਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਸਾਈਟਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ।

- **ਫੇਸਬੁੱਕ (Facebook):** ਫੇਸਬੁੱਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਸਾਈਟ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਈ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫੇਸਬੁੱਕ ਉਪਰ ਆਪਣੇ ਕੰਨੈਕਟ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਾਰਮੇਟਸ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਕੀ ਟੈਕਸਟ, ਚਿੱਤਰ, ਵੀਡੀਓ, ਲਾਈਵ ਵੀਡੀਓ, ਅਤੇ ਕਰਾਫੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਸਬੁੱਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਅਕਾਊਂਟ ਬਣਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
- **ਯੂਟਿਊਬ (YouTube):** ਯੂਟਿਊਬ ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਹੈ। ਯੂਟਿਊਬ ਉਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਅਪਲੋਡ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਵੀਡੀਓਜ਼ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਾਡੀਆਂ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਨੂੰ ਲਾਈਕ, ਸ਼ੇਅਰ ਅਤੇ ਕਮੈਂਟ ਕਰ ਸਕਣਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰ:4 ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਫਾਸਟੈਗ ਸੁਵਿਧਾ ਕੀ ਹੈ? ਇਸਦੇ ਕੀ ਲਾਭ ਹਨ?

ਉ: FASTag ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਟੈਗ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਟੋਲ ਪਲਾਜ਼ਿਆ ਉਪਰ ਟੋਲ ਖਰਚੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਆਪਣੇ ਆਪ (Automatic Deduction) ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਨਕਦੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਰੁਕੇ ਟੋਲ ਪਲਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। FASTag ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਪੇਡ ਖਾਤੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਟੋਲ ਦੀ ਰਕਮ ਕਟੌਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਾਸਟੈਗ ਵਿਚ RFID (Radio-Frequency Identification) ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਾਸਟੈਗ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਮਾਰਗਾਂ ਤੇ ਆਸਾਨ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਇੱਕ ਸਹੀ ਹੱਲ ਹੈ।

FASTag ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਫਾਇਦੇ:

- **ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਸੰਖ:** ਟੋਲ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਬਿਨਾਂ ਰੁਕੇ FASTag ਦੇ ਪ੍ਰੀਪੇਡ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਟੋਲ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਨਕਦ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।
- **ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਚਤ:** ਟੋਲ ਪਲਾਜ਼ੇ ਉਪਰ ਨਕਦ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਰੁਕਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਇਸ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਬਚਦਾ ਹੈ।
- **ਆਨਲਾਈਨ ਰੀਚਾਰਜ:** ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ/ਡੈਬਿਟ ਕਾਰਡ/NEFT/RTGS ਜਾਂ ਨੈੱਟ ਬੈਂਕਿੰਗ ਦੁਆਰਾ FASTag ਆਨਲਾਈਨ ਰੀਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- **ਮੈਸੇਜ ਅਲਰਟ:** ਟੋਲ ਪਲਾਜ਼ੇ ਉਪਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ SMS Alert ਮਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- **ਵੈਧਤਾ:** ਫਾਸਟੈਗ ਦੀ ਵੈਧਤਾ (Validity) ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।